

Otázka: Vznik Československa

Předmět: Dějepis

Přidal(a): Matěj Štěpánek

Gymnázium Františka Martina Pelcla v Rychnově nad Kněžnou, Matěj Štěpánek, Seminární práce z volitelného dějepisu

Anotace

ŠTĚPÁNEK, Matěj. *Vznik Československa*. Častolovice, 2017. Seminární práce na Gymnázium F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou. 22 s.

Tato práce se zaměřuje na okolnosti vzniku Československa a osobnosti s tím spojené.

Klíčová slova: První světová válka, Československo, Tomáš Garrigue Masaryk.

Úvod

„Bez osobní odvahy a odpovědnosti nelze dělat politiku opravdovou demokratickou a lidovou.“

– Tomáš Garrigue Masaryk [1]

V časech nouze měl vždy český národ tendence obracet se k historii a ke svým předkům. I když žijeme v nebývalém blahobytu i my musíme řešit krize spojené s naší dobou. Podle mě je největším problémem všeobecný pokles morálky a tak i já sklíčen dnešní dobou obracím se k nejslavnějšímu období české historie.

Vznik Československa mám spojený s hrdinstvím a nesmírným úsilím Tomáše Garrigua Masaryka, Edvarda Beneše a Milana Rastislava Štefánika. Právě oni se nejvíce zasloužili o vznik

svrchovaného státu Československo. V podstatě z ničeho dokázali vybudovat celosvětovou síť kontaktů a spojenců, která jim napomáhala v jejich snažení. Častokrát při cestě za společným cílem riskovali životy své, ale i životy vlastních rodin. Československá republika byla postavena na odvaze, morálce a demokratických hodnotách.

V seminární práci jsem shrnul okolnosti vzniku Československa a obohatil je o fotografie osobností a dokumentů té doby.

1 První světová válka

Je všeobecně známé, že První světová válka začala v důsledku atentátu Gavrila Principa na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este 28. června 1914. Není to však úplně pravda, válka byla totiž vyvrcholením mnoha nadnárodních konfliktů.

1.1 Příčiny

Prvním problémem přímo spojeným s První světovou válkou byla prusko-francouzská válka v letech 1870 a 1871. Prusové vyprovokovali Francii tzv. Emžskou depeší, ukvapený útok Francie snadno odrazili a vyhráli válku. Roku 1879 vznikl Dvojspolek, do kterého patřilo Německo a Rakousko-Uhersko, o tři roky později se k nim připojila i Itálie. 1894 byla sepsána smlouva mezi Francií a Ruskem, které se cítily Trojspolkem ohroženy. V roce 1907 byla do smlouvy zahrnuta i Velká Británie a tím vznikla Trojdohoda. Od roku 1911 do 1913 probíhala na Balkáně řada konfliktů, do kterých se angažovaly všechny evropské mocnosti. Každá chtěla posílit svůj vliv v nově vznikajících státech. [2]

1.2 První fáze války

Dne 28. července 1914 Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Srbsku, což vyvolalo vlnu reakcí po celém světě. Na jedné straně stálo Německo, Rakousko-Uhersko, Bulharsko a Osmanská říše, na straně druhé pak Rusko, Francie, Velká Británie, Japonsko, Itálie, Spojené státy americké, atd.

Němci měli pro tuto válku připravený Schlieffenův plán, který stál na relativně nové taktice – blitzkrieg, tedy blesková válka. Vojenské jednotky mají zabrat strategicky významná místa dříve, než se zformuje obrana daného státu. V tomto případě se jednalo o Francii, kterou Německo napadlo přes území neutrální Belgie a Lucemburska, ale ani tento moment překvapení neposkytl Ústředním mocnostem dostatečnou výhodu na dobytí celého státu. Západní fronta se už v září zastavila na řece Marně. Blesková válka se změnila na válku zákopovou, se kterou německý generální štáb nepočítal. [3]

Podle Schlieffenova plánu měly Ústřední mocnosti obsadit Francii a poté se obrátit na východ, čekaly totiž pomalou mobilizaci v zaostalém Rusku. Rusové však mobilizovali své jednotky velmi rychle a okamžitě zaútočili na oslabené východní Prusko. Prusové museli stáhnout pět divizí ze západní fronty, aby dokázali vytlačit Rusy z Pruska. Německému generálnímu štábu už bylo jasné, že Schlieffenův plán nebude možné zrealizovat.

Rakousku-Uhersku se také nedařilo, Rusové zvítězili v bitvě u Haliče a v listopadu 1914 pronikli až na východní Slovensko. V reakci na ruský postup odmítli někteří českoslovenští poslanci emigrovat, protože očekávali brzké slovanské osvobození.

1.3 Druhá fáze války

Ve druhé fázi války se na stranu Dohody 23. května 1915 připojila Itálie. Rakousko-Uhersko bylo nuceno rozložit své síly i na italskou frontu, to znamenalo oslabení na všech ostatních bojištích.

Němečtí generálové Paul von Hindenburg a Erich Ludendorff provedli tvrdou ofenzívu na východní frontě a podařilo se jim vytlačit ruské jednotky z Polska, Litvy a Lotyšska. Během ofenzívy začali financovat komunistické revolucionáře a doufali, že případný národní převrat by znamenal kapitulaci Ruska a uvolnění vojáků Ústředních mocností z východní fronty. [3]

Rakousku-Uhersku se dařilo na jižní frontě. Společně s Bulharskem dobylo Srbsko a Černou Horu. Tímto úspěchem přestala jižní fronta existovat a otevřelo se spojení mezi Německem a Osmanskou říší.

1.4 Třetí fáze války

Třetí fázi symbolizují tři velké ofenzívy.

1.4.1 Německá ofenzíva

V únoru roku 1916 zaútočily Ústřední mocnosti na francouzskou pevnost Verdun. Očekávaly, že ji budou Francouzi bránit do posledního muže. „*Chtěli tak francouzskou armádu nechat vykrvácet a otevřít si cestu na Paříž. Úporné boje o Verdun však rozhodnutí nepřinesly. Francouzi ztratili 315 000 vojáků, Němci 281 000 vojáků.*“ [3] Západní fronta se po této ofenzívě prakticky nikam nepohnula.

1.4.2 Anglofrancouzská ofenzíva

Vznikla v reakci na německou ofenzívu a probíhala současně s Brusilovovou ofenzívou. Bojištěm bylo okolí řeky Sommy. Jednalo se o nejkrvavější bitvu První světové války. Celkově padlo přes 1 300 000 vojáků. Anglie v této bitvě poprvé využila nový vynález – tank. Ani přes obrovské ztráty na životech a nové technologické vymoženosti se ani jedné straně nepodařilo posunout frontu o více než pár kilometrů. [3]

1.4.3 Brusilovova ofenzíva

Ruským vojákům se podařilo získat část ztracených území a posunuli východní frontu o 150 km směrem na západ. K tomu napomohl vstup Rumunska do války na straně Dohody, přesun německých sil na západní frontu a smrt Rakousko-Uherského císaře Františka Josefa I. Rumunsko nebylo nápomocné příliš dlouho, protože chvíli po vstupu do války bylo obsazeno vojsky Ústředních mocností.

1.5 Čtvrtá fáze války

Všechny evropské státy byly na pokraji vyčerpání. Neutěšitelná ekonomická situace se v Rusku projevila únorovou revolucí, při níž byl svržen caristický režim a 7. listopadu 1917 celou zemi

ovládli komunističtí revolucionáři – bolševici. 3. března 1918 uzavřeli brestilevský mír a vzdali se Finska, Baltu, Polska a Ukrajiny. Tím zanikla východní fronta a Ústřední mocnosti se tak mohly plně soustředit na západní frontu. [3]

V roce 1917 začaly vznikat Československé legie. Největší počet legionářů byl v Rusku, Francii a Itálii. Jednalo se o samostatné československé jednotky, které se řídily podle rozkazů Československé národní rady v čele s T. G. Masarykem. Po bolševickém převratu byly nuceny probít si cestu na východ přes Transsibiřskou magistrálu.

6. dubna 1917 vstoupily do války Spojené státy americké. [3]

Ústřední mocnosti se s novými posilami z východní fronty pokusily o poslední ofenzívu, ale jejich útok byl odražen a Dohoda zahájila vlastní protiofenzívu. Ústřední mocnosti postupně kapitulovaly. Jako poslední kapitulovalo Německo 11. listopadu 1918 v Compiègne.

2 České země za První světové války

2.1 Začátek války - rok 1914

Následovaly tvrdé politické perzekuce. „Do konce roku 1914 mělo být v Čechách kvůli politickým deliktům zatčeno 950 osob, z nichž 704 bylo předáno vojenským soudům. Život v zemi byl umrtven nejen cenzurou a perzekucí potenciálně nebezpečné politické opozice, ale též samotnou mobilizací, která se v konečném důsledku týkala celých ročníků narozených mezi lety 1865 až 1900.“ [5] To mělo za následek nedostatek pracovních sil a potravin. K všeobecnému znechucení válkou přispívaly obavy z případné germanizace, pokud by Ústřední mocnosti zvítězily. Po vyhlášení války Srbsku proběhla dne 28. července 1914 mobilizace vyhlášena císařským manifestem – Mým národům. Češi na rozdíl od Němců a Maďarů válku nechtěli, boj proti slovanským bratrům považovali za zbytečný a nesmyslný. Morálka českých sborů byla téměř nulová. Všeobecné povědomí o válce ještě zhoršovaly početné represe zaměřené hlavně proti českému národu. Ještě před samotnou mobilizací vydal František Josef I. nařízení, ve kterém rušil základní ústavní práva. Češi tak přišli o právo na osobní svobodu, listovní tajemství, ale také o svobodu slova, shromažďování a tisku. Následovalo prodloužení pracovní doby a zrušení klidu v neděli a o svátcích. [5]

Počátek války se nevyvíjel podle očekávání, Srbové dokázali odrazit první útok a Rusové se po bitvě u Haliče dostali až na Slovensko. Rusofilové doufali v brzký konec války, monarchie reagovala na tyto projevy zvýšením perzekucí. Neúspěchy monarchie byly kladeny za vinu českým sborům, právě kvůli jejich nízké morálce. S dalšími prohranými bitvami se počet dezercí

stále zvyšoval.

2.2 Roky 1915 a 1916

Koncem roku 1914 odjel do exilu prof. Tomáš Garrigue Masaryk a začal formovat zahraniční odboj. V Čechách vzniklo sdružení známé pod názvem Maffie, které si dalo za cíl poskytovat špionážní informace Dohodě. Alois Rašín a Karel Kramář byli součástí Maffie. Oba zatkla rakouská policie a odsoudila k trestu smrti. Dříve než došlo k výkonu trestu, Rašín i Kramář byli amnestováni.

Na útoky proti osobám navázalo tažení proti spolkům a organizacím. V listopadu 1915 rozpustily úřady Českou obec sokolskou, protože v předválečné době hlásala slovanskou sounáležitost. Byly zakázány tiskoviny Čas, Neodvislé listy, Jizeran, Obzor českého východu, Česká škola, Český učitel, Měšťanská škola, Rozvoj a mnoho dalších. Celkově přestalo v té době vycházet téměř sto českých novin a časopisů. [5]

Na východní frontě se za pomoci Německa podařilo vytlačit Rusko na vlastní území. Zlom ve válce nastal se vstupem Itálie a otevřením italské fronty. Většina českých sborů byla vyslána na italskou frontu, protože nehrozilo tak velké nebezpečí dezercí.

Další rána přišla se smrtí Františka Josefa I. 21. listopadu 1916. [5]

V těchto letech se silně projevil nedostatek pracovních sil. Čechy byly hlavním zdrojem potravin pro monarchii. Nejenže pole neměl kdo obdělávat, ale nebyl ani dostatek osiv, protože před válkou se většina dovážela. Válka nejvíce zasáhla cukrovary a pivovary, jejich výroba se v podstatě zastavila. Na druhé straně těžkému a textilnímu průmyslu se velmi dařilo. Armádních zakázek využily podniky Škoda nebo Zbrojovka Brno. V dubnu 1915 zavedla vláda přidělový systém. Rakousko-Uhersko nebylo připravené na dlouhou válku, lidem byly zabavovány zásoby potravin, ženy a děti byly nuceny obdělávat pole samy, většinou i bez domácích zvířat, protože ta odvedla armáda už na začátku války. [5]

2.3 Rok 1917

Již koncem roku 1916 nastoupil na trůn prasynovec zesnulého císaře Františka Josefa I. Karel.

Mladý panovník se musel potýkat s neúspěšnou situací v monarchii. 30. května 1917 svolal parlament. Částečně obnovil některé ústavní svobody. Čeští poslanci v Říšském sněmu žádali o autonomii českých a slovenských zemí. Mladý císař se pokusil o ujednání míru společně s Německem. Německo však odmítlo přijmout požadavky Dohody a tak Karel vyjednával tajně přes Sixta Ferdinanda Bourbonso-Parmského, bratra jeho ženy, s Francií o uzavření separátního míru. Jednání však nikam nevedla. [5]

Československé legie mezitím sílily, v té době bojovaly na západní, východní a italské frontě. V červenci 1917 proběhla bitva u Zborova, nejvýznamnější bitva z pohledu Československých legií. Vítězství legií bylo využito k propagandě, československé protirakouské sbory se začaly rozrůstat nebývalým tempem. Po uzavření Brestlitevského míru se Československé legie začaly přesouvat do Vladivostoku, po cestě byly napadány bolševiky, kteří je obviňovali z krádeže smyšleného ruského pokladu. [5]

2.4 Rok 1918

Očekávalo se, že uzavření východní fronty ulehčí poměry v monarchii strádající hladem. Zabraní Ukrajiny a Pobaltí mělo posloužit jako nový zdroj potravin, ale na území těchto států musel být ponechán značný počet vojáků pro udržení pořádku, tito vojáci sami spotřebovali většinu zásob a na západní frontu tím pádem nic nezbylo.

V českých zemích stále přibývaly stávkové demonstrace, situaci nakrátko pomohla dodávka potravin z Uher a Rumunska. Armádu postihlo i několik vzpour. Nejznámější je vzpoura námořníků v Boce Kotorské nebo povstání v Rumburku, kde bylo popraveno 10 vůdců povstání a více než 500 lidí uvězněno. [5]

6. ledna byla vydána Tříkrálová deklarace, požadovala autonomii Čechů a Slováků v rámci Rakouska-Uherska. Tuto myšlenku potvrdila další vlna stávek a demonstrací.

7. října vyslovil rakouský ministr zahraničí Gyula Andrássy ochotu zahájit vyjednávání o příměří. O den později zveřejnila pražská redakce Národní politiky Andrássyho nótu, kterou si Češi mylně vyložili jako kapitulaci Rakouska, což vedlo ke spontánním oslavám a demonstracím. [5]

3 Zahraniční odboj

Hned po začátku války se začaly ozývat hlasy českých krajanů v zahraničí. Největší počet českých a slovenských imigrantů se nacházel ve Francii, Rusku a Spojených státech amerických. Řádný zahraniční odboj začal formovat až v prosinci 1914 tehdejší poslanec Říšského sněmu Tomáš Garrigue Masaryk.

3.1 Tomáš Garrigue Masaryk

Byl vůdčí osobností českého zahraničního odboje. V prosinci roku 1914 odjel do Itálie, kde chtěl navázat spojení s Chorvaty a Srby. Po měsíci stráveném v Římě se přesunul do Ženevy. Švýcarsko mělo perfektní strategickou pozici pro další vyjednávání, jeho neutralita zajišťovala spojení jak s Dohodou, tak s Ústředními mocnostmi. Původní plán byl zajistit podporu ze strany Dohody a vrátit se do Čech, ale byl varován Edvardem Benešem a Josefem Svatoplukem Macharem, že v Rakousku-Uhersku na něj byl vydán zatykač. 6. července 1915 na výročí upálení mistra Jana Husa veřejně vystoupil proti Rakousku, kde ho vyhledal jeho bývalý student – Milan Rastislav Štefánik. V Ženevě ho postihla zpráva o smrti syna Herberta a uvěznění dcery Alice. Nic z toho ho však nezlomilo a zůstal věrný svému cíli. V září 1915 emigroval za Masarykem Edvard Beneš, který na poslední chvíli utekl zatčení. Beneš a Masaryk společně odjeli do Paříže, kde je očekával Štefánik. [7, s. 157–165]

Francouzskou politiku v Paříži přenechal svým dvěma společníkům a odjel do Londýna. Paříž byla vojenským těžištěm a Londýn spíše politickým a hospodářským. Z Londýna bylo jednodušší navázat kontakt s Ruskem, Amerikou a Itálií. Československá politika samostatnosti se musela potýkat s největším problémem, dohodové státy ji nebraly vážně. Na rozdíl od Srbské politiky za nezávislost, kde byly vidět jasné důkazy zvěrstev konaných Rakousko-Uherskem, to dávala jejich tvrzením značnou politickou váhu. Během pobytu v Londýně musel Masaryk sjednotit české kolonie, na území dohodových států a neutrálních států, nejpočetnější byla kolonie ruská a nejbohatší kolonie americká. Geografická roztříštěnost a těžko proveditelné spojení značně ztěžovalo celý počín. K provedení sjednocení bylo potřeba vytvořit zastřešující orgán. V roce 1916 vznikla v Paříži Československá národní rada s předsedou Tomášem Garriguem Masarykem, místopředsedy Josefem Dürichem a Milanem Rastislavem Štefánikem, generálním tajemníkem Edvardem Benešem. Takto ustanovená Československá národní rada byla postupně uznávána ve všech koloniích. Díky sjednocení českých kolonií mohly začít vznikat Československé legie, původně hlavně z dobrovolníků a postupem času pak z válečných zajatců, největší finanční podpora přicházela z amerických kolonií. [8, s. 86–95]

Povědomí o státě bojujícím za samostatnost se šířilo hlavně tiskem, do kterého Masaryk sám hojně přispíval. Mezi nejznámější tiskoviny hlásající samostatnost Československa patřily

La Nation Tchèque, Le Monde Slave, The New Europe, The Spirit of Russia, La Independance Tchèque. Masaryk se projevoval i v anglickém tisku a vyučoval na univerzitě King's College. [8, s. 97-99]

V roce 1917 se Masaryk vydal do Ruska, vyjednával pozice Československé armády s ruskou generalitou - Brusilovem, Alexejevem a Duchoninem. Právě Nikolaj Duchonin nejvíce pomohl s upevněním pozic naší armády. 3. prosince 1917 byl zavražděn a zhanoben bolševiky. Masaryk přijel do Petrohradu a byl ubytován poblíž Zimního paláce, ale jen co přijel, rozpoutal se v ulicích tuhý boj, když se to dozvěděl Beneš v Paříži, přidělil Masarykovi na ochranu „tělochránitele“ [6, s. 174] Hůzu. V Moskvě měl být ubytován v hotelu National, ale než dorazil, hotel byl obsazen bolševiky a musel se ubytovat v hotelu Metropol, ani ten však neunikl pouličním bojům, hotel Metropol byl dokonce ostřelován bolševickými děly. Masaryk měl po Moskvě četná jednání a několikrát musel procházet ulicemi, kde se zrovna střílelo. Pro svou odvahu byl vysoce ceněn mezi ruskou generalitou, ale i v řadách Československé armády. Po bitvě u Zborova rapidně stoupla autorita Masaryka a Československých legií a do konce roku čítala armáda přes 50 000 vojáků, které postupně získával náboje v zajateckých táborech, ale i návštěvami raněných v polních nemocnicích. Českoslovenští vojáci ho nazývali tatíčkem. Po uzavření Brestlitevského míru byly nuceny české jednotky opustit Rusko východní cestou, tedy přes Sibiř do Vladivostoku a odtud do Francie. [7, 174-186]

„8. ledna 1918 bylo vyhlášeno 14 bodů prezidenta USA Woodrowa Wilsona. Jejich význam pro budoucí československý stát je nesporný, ale toto prohlášení ještě negarantovalo vznik samostatného státu, pouze požadovalo autonomii pro rakousko-uherské národy.“ [9]

Po úspěchu s Československými legiemi na území Ruska vyrazil vyjednávat do Spojených států amerických, cestou poslal zprávu o hrdinských činech československých vojáků na Transsibiřské magistrále a při příjezdu do Ameriky se mu dostalo očekávaného ohlasu. To napomohlo vyjednávání s Woodrowem Wilsonem. Masaryk společně s krajanskými spolky navázal 31. května 1918 podepsáním Pittsburské smlouvy na smlouvu Clevelandskou, což byla dohoda Čechů a Slováků na vzniku společného státu. 19. června byl přizván do Bílého domu jako poradce o ruské problematice. Přesvědčil Wilsona, že rozbitím Rakouska-Uherska, padne i Německo. 18. října 1918 byla v Paříži vydána Washingtonská deklarace podepsaná Masarykem, Benešem a Štefánikem, jednalo se o prohlášení nezávislosti československého národa jeho prozatímní vládou.

„Československou národní radu uznaly za základ budoucí československé vlády postupně následující státy: 29. června Francie, 9. srpna 1918 Spojené království (Velká Británie), 3. září 1918 Spojené státy americké, 9. září 1918 Japonsko a 3. října 1918 Itálie. Prozatímní československou vládu ustavenou dne 14. října 1918 s předsedou T. G. Masarykem v čele

uznaly 15. října 1918 Francie, 23. října 1918 Spojené království a Srbsko, 24. října 1918 Itálie, 4. listopadu 1918 Kuba, 12. listopadu 1918 Spojené státy americké a 24. listopadu 1918 Belgie. Uznání dalších spojeneckých států následovalo.“ [9]

Do vlasti se vrátil už jako prezident dne 20. prosince 1918.

3.2 Edvard Beneš

Studoval na francouzské Sorbonně a na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě. 1909 po složení rigorózní zkoušky obdržel titul doktora filosofie. První rok války strávil v Čechách organizováním domácího odboje, byl předním představitelem Maffie. Jeho hlavním úkolem bylo podávat zprávy do Švýcarska a poskytnout tak co největší informační výhodu státům Dohody. Během války se mu v dubnu a květnu 1915 podařilo navštívit Masaryka v Ženevě. [8, s. 40]

Začátkem září roku 1915 byl nucen utéct do Švýcarska, protože mu hrozilo zatčení a poprava. Zde si Masaryk, Štefánik a Beneš rozdělili funkce a ujasnili směr, jakým se musejí vydat. Z Ženevy se přesunul do Paříže, Masaryk odjel do Londýna a Štefánik byl převelen na Srbskou frontu. [10]

Ve Francii musel navázat kontakt s českou Maffií a vymyslet nový způsob pašování zpráv. Zprávy se zašivaly pod límec, vkládaly do provrtaného podpatku, knoflíku nebo rukojeti deštníku, umísťovaly se do tužek místo tuhy, jeden český stolař vytvářel kufry s dvojitou stěnou. Z Čech chodily zprávy zašité ve vazbě Smetanových oper. Problémem však nebyl způsob pašování zpráv, ale kdo je nesl, na každou zprávu musel být vypraven nový posel. Častokrát došlo k odhalení a to vedlo k vlnám perzekucí. [8, s. 161–162]

Byl členem Československé národní rady a podílel se na vzniku Československých legií. Zasloužil se o uznání Československé národní rady Francií, Velkou Británií a Itálií. Po vzniku Československa získal křeslo ministra zahraničí a do Čech se vrátil až v září 1919. [10]

3.3 Milan Rastislav Štefánik

Po dokončení studií v Praze odjel roku 1904 do Francie, kde pracoval jako sekretář na astronomické observatoři v Paříži, kde navázal kontakt s významným astronomem Pierrem Janssenem. Mnoho cestoval, díky svému zaměstnání se dostal na vědecké mise do španělské

Alcosebry, Oxfordu, na Mont Blanc, ale odjel i do Jižní Ameriky, Alžírsko, Turecko nebo na Tahiti. V roce 1906 publikoval sedm vědeckých prací, což mu zajistilo respekt ve francouzských vědeckých kruzích. Roku 1914 ho francouzská vláda pověřila novou misí. Měl získat povolení k vybudování sítě meteorologických stanic v Ekvádoru a na Galapágách, úkol splnil a zajistil si styky se členy francouzské vlády, které pak hojně využíval. [8, 110–112]

Do francouzské armády vstoupil začátkem roku 1915, vyučil se pilotem a na frontě působil jako průzkumný letec, zúčastnil se např. bitvy u Yper. Začátkem září 1915 si vyžádal převelení na srbskou frontu, kde se snažil uspořádat československé jednotky. Přežil havárii letadla, ale postihla ho žaludeční choroba. Po operaci byl převezen do Itálie a pak do Paříže. Po zotavení v létě 1916 odjel do Ruska vyřešit problém s Josefem Dürichem, který byl spíše proruský orientovaný a svou konzervativní carofilskou politiku dával silně najevo, čímž narušoval jednotnost Československé národní rady. Štefánik s Dürichem podepsali Kyjevskou dohodu, uznání Československé národní rady jako jediného představitele odboje. Tuto dohodu nadále porušoval, proto byl Štefánikem zbaven členství v Československé národní radě. [8, 112–113]

Při svém pobytu v Rusku zajistil vznik Československých legií pod záštitou francouzské armády. Na konci roku 1916 odcestoval do Rumunska, kde zajistil vznik další vojenské jednotky. V lednu 1917 upevnil pozice legií v Rusku. V létě 1917 odjel do Ameriky, aby získal další dobrovolníky do Československé armády, místo nových vojáků se mu podařilo navázat styky s bývalým prezidentem Theodorem Rooseveltem. Cestou do Evropy ho opět postihla žaludeční choroba. Od října 1917 vyjednával s francouzskou vládou o vzniku samostatné Československé armády. Dne 16. prosince 1917 byla vytvořena samostatná Československá armáda, která podléhala velení Československé národní rady. Na podzim roku 1918 doprovázel Masaryka na jednáních v Americe. V nově vzniklé vládě získal pozici ministra války, ve které působil do roku 1919, kdy tragicky zahynul v letecké havárii. [8, s. 113–114]

4 Domácí odboj

V prvních měsících války se česká a slovenská veřejnost zmožila pouze na projevy neochoty při odvozech na frontu. Zlom nastal odchodem Tomáše Garrigua Masaryka do exilu. V prosinci 1914 vznikla tajná odbojová organizace s názvem Maffie. Dala si za cíl získávání špiónážních informací pro státy Dohody. Dále působila na českou politiku ve prospěch protihabsburského odboje a udržovala spojení se zahraniční masarykovskou akcí, které předávala důležité informace a s níž konzultovala vývoj a budoucí směřování české politiky. V jejím čele stál do 1. září 1915 Edvard Beneš, po jeho odchodu do Ženevy vedení převzal Přemysl Šámal, mezi členy bychom našli Karla Kramáře, Aloise Rašína, Františka Soukupa a další. [11, s. 257]

Na Slovensku byl odboj poněkud roztržštěnější. Vavro Šrobár a jeho stoupenci působili v okolí města Ružomberoku. Emil Stodola a Fergiš Juriga v Budapešti. Spojení s Vídní zajišťovali poslanci Kornel Stodola a Milan Hodža. [12]

První obětí domácího odboje se stal přerovský sokol Slavomír Kratochvíl, protože šířil protiválečné letáky. V novinách se ho zastal Josef Kotek, který byl za své názory také popraven. [12]

První ranou pro český odboj bylo preventivní zatčení předních představitelů liberálních politických stran. Rakouská policie zatkla dva mladočeské poslance Karla Kramáře a Aloise Rašína, národního socialistu Václava Klofáče, starostu České obce sokolské dr. Josefa Scheinera, redaktora Národních listů Václava Červinku. [13, s. 46]

Největší krizi pro český odboj představovala knoflíková aféra. V září 1915 Edvard Beneš vypravil Aloisii Linhartovou s novými zprávami pro Maffii. Linhartová se naučila všechny zprávy nazpaměť, ale s sebou musela nést důkaz, že ji posílá Beneš. Do knoflíku na jejím kabátě byla ukrytá šifrovaná zpráva. Zdárně dorazila do Prahy a předala knoflík Bohumilu Marešovi, který měl kontaktovat sociálního demokrata Františka Soukupa. Mareš tedy zamířil do redakce sociálně demokratického deníku Právo lidu, kde sice nenašel Františka Soukupa, ale zprávu předal předsedovi sociálních demokratů Bohumíru Šmeralovi. Šmeral sehnal Soukupa a vydali se prověřovat Marešovo tvrzení, ptali se lidí spojených s Maffií a ani Přemysl Šámal nevěděl, kdo je Mareš. Šmeral se Soukupem domníváje se, že se jedná o policejní provokaci, nahlásili celý incident policejnímu ředitelství v Praze. Policie začala se zatýkáním. Za mříže se kvůli knoflíkovému nedorozumění dostal Bohumil Mareš, Aloisie Linhartová, Václav Olič, Hana Benešová a Alice Masaryková. Onen knoflík byl poslán na dešifraci do Vídně, kde rozluštili vzkaz a začali vyslýchat Aloisii Linhartovou. Naštěstí měla naučené zprávy pouze s krycími jmény, takže nedošlo k odhalení celé Maffie. [8, s. 161-162]

Další proces s Aloisem Rašínem, Karlem Kramářem, Václavem Červinkou a Josefem Zamazalem probíhal od 6. prosince 1915 do 3. června 1916, kdy byli odsouzeni k trestu smrti. [13, s. 46]

V roce 1916 se přední čeští političtí představitelé rozdělili do dvou uskupení. Český svaz sdružoval české poslance v opět svolaném vídeňském parlamentu, v čele stáli agrární politik František Staněk a sociální demokrat Vlastimil Tusar, a Národní výbor sjednotil politické strany na domácí půdě, které vedli staročech Karel Matuš a agrárník Antonín Švehla. Vydali prohlášení, že jednají za jednotný národ a chtějí zůstat pod nadvládou Habsburků. To nesmírně poškodilo veškeré snažení zahraničního odboje. V reakci na ono prohlášení vydalo 222 českých umělců a akademiků v květnu 1917 Manifest českých spisovatelů adresovaný členům Českého svazu. Byli žádáni, aby ve Vídni vystupovali ve prospěch českého národa a aby požadovali

ukončení represivní politiky. V červenci roku 1917 omilostnil císař Karel Aloise Rašína, Karla Kramáře, Václava Červinku a Josefa Zamazala. Na uvolňující se poměry zareagovali čeští politici vydáním tzv. Tříkrálové deklarace, kde požadovali autonomii pro Čechy a Slováky. Následně došlo k přetvoření Národního výboru a do vedení se dostal Karel Kramář, Václav Klofáč, František Soukup a Antonín Švehla. Začali připravovat organizační a zákonná opatření ke vzniku samostatného státu. 14. října 1918 se Česká Socialistická rada během generální stávkou pokusila o svolání samostatnosti Československa, s tím však nesouhlasil Národní výbor, který se cítil poškozen. 28. října 1918 převzali zástupci Národního výboru Antonín Švehla, Vavro Šrobár, Alois Rašín, Jiří Stříbrný a František Soukup kontrolu nad Obilným ústavem a poté na zemském místodržitelství prohlásili, že přebírají správu země, dnes je známe pod jménem Muži 28. října. O dva dny později se slovenští politici přihlásili k myšlence společného státu Martinskou deklarací. Československý odboj zapříčinil rozpad Rakouska-Uherska a úspěšně dal základ samostatné Československé republice. [11, s. 257]

5 Počátky samostatného Československa

Na prvních jednáních ve Švýcarské Ženevě nově vzniklý stát reprezentoval Edvard Beneš. Společně se zástupci dohodových států se shodl, že státní formou Československa bude republika. Její prozatímní ústava byla vyhlášena Národním výborem 13. listopadu. Příští den se sešlo Národní shromáždění, což byl v podstatě Národní výbor rozšířený podle početného poměru politických stran na 256 členů, z nichž bylo 44 Slováků. Němci neměli v Národním shromáždění žádné zastoupení. Na zahajovací schůzi byla habsbursko-lotrinská dynastie zbavena veškerých práv na trůn a byla vyhlášena republika. Tomáš Garrigue Masaryk byl jednomyslně zvolen prvním československým prezidentem. Premiérem se stal Karel Kramář, ministrem zahraničí Edvard Beneš a ministrem války Milan Rastislav Štefánik. [14, s. 232]

Přední starostí nově ustanovené vlády bylo zabezpečit hranice a udržet jednotu českých zemí a Slovenska. Většina českých Němců věděla, že nebude možné se odtrhnout od Československa a připojit se k Rakousku, avšak čtyři radikální oblasti se pokusily o odpojení a vytvořily čtyři provincie. Deutschböhmen vznikl v okolí Liberce, Sudetenland s centrem v Opavě, Deutschsüdmähren ve Znojmě a Böhmerwaldgau v Prachaticích. Německé provincie se dovolávaly práv podle čtrnácti bodů Woodrowa Wilsona. Jakmile česká vláda dostala pod kontrolu zbytky zdecimované armády, začala na konci listopadu likvidovat německé provincie. Poslední padla Opava a to 18. prosince. Dalším problémem bylo rozpadající se Uhersko. Maďaři nechtěli postoupit Slovensko bez boje, první střety začaly již v listopadu. Hlavní silou české armády byly italské legie. Až po prosincovém nařízení francouzského generála Foché začaly legie postupovat rychleji. Bratislava byla osvobozena až 2. ledna 1919. Hlavní slovo při

osvobození Slovenska měl ministr zdravotnictví Vavro Šrobár. Podkarpatská Rus byla obsazena jako poslední. [14, s. 232–233]

Následovala mírová jednání v Paříži, Československo zastupovali Edvard Beneš a Karel Kramář. Československá republika byla mezi 27 vítěznými státy. S poraženými státy byly postupně podepisovány mírové smlouvy. Nejdůležitější byla podepsána 28. června 1919 ve Versailles s Německem, dále pak s Rakouskem 10. září 1919 v Saint - Germain, s Maďarskem 4. června 1920 v Trianonu. Smlouvami z 10. září 1919 a 10. srpna 1920 byly Československu přiznány jeho historické hranice, k tomu jsme získali Podkarpatskou Rus, Hlučínsko a po vyhraném sporu s Polskem i větší část Těšínska. Československo se zavázalo k zaplacení 750 milionů franků ve zlatě dohodovým mocnostem jako náhradu za osvobození. [14, s. 233–234]

Mezitím co mírová delegace vyjednávala vnější podmínky existence, Národní shromáždění pracovalo na nové ústavě. Ústava byla vydána 29. února 1920 a vešla v platnost 6. března 1920. Byla sepsána po vzoru ústavy americké, ale hlavně francouzské. Ústava zdůrazňovala, že veškerým zdrojem státní moc je lid. Moc zákonodárná připadla poslancům voleným lidem. Volit mohli všichni občané starší 21 let. Národní shromáždění bylo rozděleno na poslaneckou sněmovnu a senát. Větší moc měla poslanecká sněmovna, do níž se volilo na šest let, do senátu pak na osm let. Prezident byl volen na sedm let. Nová ústava neuznávala výsady rodů, ani nevzdvihovala žádné náboženství a pohlaví. Oficiálním státním jazykem byl jazyk československý. [14, s. 234–236]

Mnohem větší dopad na českou veřejnost měly hojně vydávané právní normy a vyhlášky. Ze všech politických stran měli největší zastoupení socialisté. Podařilo se jim prosadit osmihodinovou pracovní směnu, která platila jak pro zemědělce, tak pro horníky. V květnu 1919 českou společnost otřásl vydání pozemkové reformy. Došlo k vyvlastnění pozemků nad 250 ha, za které byla poskytnuta mírná finanční náhrada, to nejvíce zasáhlo českou šlechtu a církve. Projevila se také měnová reforma ministra financí Aloise Rašína, došlo k nahrazení rakousko-uherské měny novou měnou československou. [14, s. 236–239]

Stabilizaci samostatné Československé republiky završily první volby do poslanecké sněmovny v květnu 1920.

Závěr

V průběhu četby knihy Světová revoluce mě zarazil nenápadný údaj pod čarou. Masaryk napsal, že veškeré výdaje Československé národní rady nepřesáhly hranici milionu dolarů. Do výdajů se počítá i financování Československých legií a správa několika nakladatelství ve Francii, Anglii a

Spojených státech. Dolar byl v té době roven přibližně 4,5 Československým korunám. Tento nevelký kapitál, který se skládal převážně z milodarů, dokázali českoslovenští odbojáři využít na maximum. Tento fakt jen dokazuje, že československá samostatnost byla vybojována hlavně diplomatickými styky. Peníze sice hýbou světem, ale pravda a dobré úmysly vždy zvítězí nad lží a utlačováním lidských práv. [8, s. 110]

Tato seminární práce pro mě byla velice přínosná, propojil jsem ji s tvorbou dvou maturitních otázek z dějepisu. Oprášil jsem svoje znalosti historie a objevil jsem řadu nových informací.

Seznam literatury

- SVOBODA, Martin. *Tomáš Garrigue Masaryk (8 citátů) | Citáty slavných osobností*. net: Autori [online]. Martin Svoboda © 2017. Poslední změna neznámá. [cit. 23. 2. 2017]. Dostupné z: <http://citaty.net/autori/tomas-garrigue-masaryk/politika/>
- *Příčiny první světové války - Wikipedie*. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, Poslední změna 6. 12. 2016 19:58. [cit. 26. 2. 2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99%C3%AD%C4%8Diny_prvn%C3%AD_sv%C4%9Btov%C3%A9_v%C3%A1lky
- *První světová válka - Wikipedie*. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, Poslední změna 10. 1. 2017 10:34. [cit. 26. 2. 2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_sv%C4%9Btov%C3%A1_v%C3%A1lka#Pr.C5.AFb.C4.9Bh
- *České země za první světové války - Wikipedie*. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, Poslední změna 6. 2. 2017 18:00. [cit. 26. 2. 2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A9_zem%C4%9B_za_prvn%C3%AD_sv%C4%9Btov%C3%A9_v%C3%A1lky
- *Mým národům.jpg*. Wikipedia commons [online]. 6. 11. 2016 [cit. 26. 2. 2017] Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:M%C3%BDm_n%C3%A1rod%C5%AFm.jpg
- *Tomáš Garrigue Masaryk 1925.PNG*. Wikipedia commons [online]. 23. 5. 2015 [cit. 19. 1. 2017] Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tom%C3%A1%C5%A1_Garrigue_Masaryk_1925.PNG
- ČAPEK, Karel. *Hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Československý spisovatel, 1990. 592 s. ISBN 802020170x.

- Masaryk, Tomáš Garrique. *Světová revoluce* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2013. 612 s. [cit. 27. 2. 2017] Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/99/42/89/svetova_revoluce.pdf
- Vznik Československa - Wikipedie. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, Poslední změna 25. 1. 2017 15:13. [cit. 27. 2. 2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vznik_%C4%8Ceskoslovenska#Leden_-_z.C3.A1.C5.99.C3.AD_1918
- *Edvard Beneš* - Wikipedie. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, Poslední změna 4. 2. 2017 16:19. [cit. 27. 2. 2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Bene%C5%A1
- RANDÁK, Jan. *Dějiny českých zemí*. Praha: Knižní klub, 2011. 432 s. ISBN 9788024232058.
- *První československý odboj* - Wikipedie. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, Poslední změna 27. 12. 2016 12:11. [cit. 27. 2. 2017] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_%C4%8Deskoslovensk%C3%BD_odboj#Dom.C3.A1c.C3.AD_odboj
- KOCIAN, Jiří, Jiří PERNES a Oldřich TŮMA. *České průšvihy, aneb, Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848-1989*. Brno: Barrister & Principal, 2004. 360 s. ISBN 80-86598-87-x.
- PEKAŘ, Josef. *Dějiny československé*. 2. vyd. Praha: Agentura Tip Š, 1991. 247 s. ISBN 8090035426.
- *Ustava 1920 vydani 1923 koncovy list.jpg*. Wikipedia commons [online]. 11. 3. 2009 [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ustava_1920_vydani_1923_koncovy_list.jpg